

Bokomtale.

ANMELDT AV NICOLE RAFIKI tips@nytid.no

Fortsatt håp

Diplomat Asbjørn Eidhammer vil løfte norsk bistandsdebatt, men ender opp med nytolkning av en klisjé.

Bistand. «Ingen andre folkegrupper har vore utsette for så omfattande nedverdiggende behandling over så lang tid som det afrikanarar har vore.»

Det skriver Asbjørn Eidhammer i sin bok *Afrikas tid* (Unipub), positivt omtalt blant annet i Morgenbladet. Eidhammer spår at vinden er i ferd med å snu for Afrika. Afrika trenger fortsatt bistand, men økonomisk oppgang gjennom utenlandsk finansinvestering er blitt en del av redningspakken.

Det skinner igjen om Afrikas tid at boken er skrevet av en statsviter. Som Norges ambassadør i Malawi er Eidhammer like godt skolert som bereist på det afrikanske kontinentet. Han har også mange år bak seg i det norske bistandsmaskineriet, og han var inntil i fjor evalueringsdirektør i Norad. Han holder seg dermed trygt innenfor rammen av den norske bistandsdebattens «status quo»: Bistanden er her for å bli. Den kan bare bli bedre.

Eidhammer er klar over den norske bistandsideologiens mangler. For mye av den har vært grunnet på vestlig tenkning om kultur, verdi og politisk korrekthet, påpeker han.

I boka forsøker diplomaten å vise afrikaneres forhold til filosofi, samfunnsliv og politikk gjennom

selvopplevde caser og annen teori. «Å prøve å forstå Afrika, krev eit skifte i perspektiv,» skriver Eidhammer.

Identitetskonstruksjon

Så viser det seg at dette er lettere sagt enn gjort. Han beveger seg ikke mer enn til innledningskapitlet før han setter premissene for resten av boken:

«(Eg) meiner det er meningsfullt å analysere kontinentet under eitt – på same måte som ein snakkar om europeisk historie og europeisk kultur.»

I praktisk betyr dette at han gir plass for en felles omtale av Kongos første statsminister Patrice Lumumba (1925–1961) og dagens Rwanda-president Paul Kagame. Det blir som å skjære Stalin og Stoltenberg over én kam.

Den kenyanske journalisten Binyavanga Wainanas satiriske tekst «How to write about Afrika» kommer med en treffende kritikk av Afrika-relaterte tekster som har et slikt vestlig utgangspunkt: «I teksten din, omtal Afrika som ett land. Ikke la deg plages av å ha presise beskrivelser,» skrev Wainana i magasinet *Granta* i 2005.

Den kenyanske journalisten Binyavanga Wainanas satiriske tekst «How to write about Afrika» kommer med en treffende kritikk av Afrika-relaterte tekster som har et slikt vestlig utgangspunkt: «I teksten din, omtal Afrika som ett land. Ikke la deg plages av å ha presise beskrivelser,» skrev Wainana i magasinet *Granta* i 2005.

Det er problematisk at Eidhammers Afrika er stort og variert, men likevel er ett. Han skriver om en felles-afrikansk «kulturbevissthet», som et selvforklarende faktum. Egentlig snakker han om identitet som en politisk konstruksjon. «Man blir ikke født afrikansk, man blir det», ville Simone de Beauvoir ha sagt.

Kanskje på høy tid at «Afrikas tid» betyr at man får definere seg selv? ■

ASBJØRN EIDHAMMER
Afrikas tid
Unipub, 2012

Filmtendenser.

ANMELDT AV FREDRIK GIERTSEN

En sønn

Sør-koreanske *Pietà* er en ekkel film. Kan det forsvares?

Film. Den sørkoreanske regissøren Kim Ki-duk (52) vant Gulløven i Venezia i år for *Pietà*, som nå går på norske kinoer. Filmtittelen viser til de billedlige framstillingene av Jesu' døde legeme i jomfru Marias armer, et svært vanlig og ytterst katolsk motiv – særlig for renessansemalere, skjønt Michelangelos skulptur fra 1499 er det mest kjente eksempelet.

Pietà er ganske riktig breiddfull av småsyk dynamikk mellom en ung, følelsesmessig avstumpet mann som livnærer seg som pengeutpresser, og en kvinne som dukker opp etter 30 år og hevder å være hans mor. Handlingen foregår i et døende storbyområde fullt av små familiebedrifter.

Mannen, som heter Kang-do (spilt av Lee Jung-jin), vandrer til å begynne med rundt som en mekanisk djevel og lemlester folk som ikke kan betale gangstergjeld (for hvis de blir drept, utløses ikke forsikringene deres, må vite). Filmens estetikk er upåklagelig, og regissøren vet å minne oss om at alt det lette maskineriet er mer enn brukbart som torturinstrumenter, og alle kjøttslintrer og innvoller fra diverse måltider fungerer på samme måte:

Kims intensjon er ikke at man skal hygge seg, og det er han svært dyktig til

å sørge for at man heller ikke gjør.

Hevnmotiv

Kristendommens tilstedeværelse i Sør-Korea er markant: Nær halvparten av befolkningen assosierer seg ikke med noen bestemt tro, så 18 prosent protestanter og 11 prosent katolikker nok til at den samlet faktisk er landets største religion. Men filmen vier seg ikke mye til dette, for det som etter hvert framstår som hovedtemaet, *hevn*, følges så vidt jeg kan se

i mors armer

NÆRT: «Filmen osrer kvalitet fra første selvmord til siste kalde kropp,» skriver Ny Tids anmelder om *Pietà*. FOTO: FILMWEB

ikke i tråd med noen bibelsk lignelse.

Det aner meg at tittelen heller er valgt for å slå an en spesiell tone, for denne bindingen mellom mor og sønn har potensial til å skli ut og bli noe jungiansk og incestuøst, noe det da også gjør nesten umiddelbart når kvinneskikkelsen, for øvrig aldeles ypperlig spilt av Cho Min-soo, dukker opp.

Denne kalde volden og erotikken er ikke ukjent i sørøst-asiatisk film, men siden den morbide moren i klassikeren *Oldboy* (2003, av Park Chan-wook) er fraværende, så ligner *Pietà* mer på *Seven* (1995, av David Fincher) enn noen av Tarantinos filmer. Det må være lov

å spørre hva regissøren egentlig vil med all denne ekle grusomheten, for han har vitterlig manøvrert seg fram til en kunstnerisk sett potent situasjon.

Hvorfor er sønnen så ondskapsfull? Fordi moren forlot ham ved fødselen, antydes det. Men hvorfor gjorde moren det? Temaet om en sønn eller datter som vil hevne seg på sin mor er kjent fra *Elektra* i gresk mytologi, og i mange senere dramaer som for eksempel *Hamlet*, men det fins også opprivende tilfeller fra det virkelige liv.

Kapitalismekritisk?

Nå forfølger ikke Kim Ki-duk denne trå-

«Jeg kjøper ikke hans påstand fra intervjuer om at *Pietà* er en kapitalismekritisk film.»

PIETÀ

Kim Ki-duk

Sør-Korea, 2012

104 minutter

På kino fra 23. november.

den, og jeg kjøper heller ikke hans påstand fra intervjuer om at *Pietà* er en kapitalismekritisk film.

Men når det er sagt, så må det ikke underslås at filmen osrer kvalitet fra første selvmord til siste kalde kropp. Den har en fiffig vri på slutten, akkurat som *Seven* har, og dette hever verket fra kun å dreie seg om gjennomført estetikk og fremragende skuespill, til å inkludere skryt for godt utspekulert manus.

Det bør likevel advares om at denne formen for forlystelse er begrenset, for dette er absolutt ikke alles form for kveldskos. ■